

«Քայլ առ քայլ» բարեգործական հիմնադրամ

«Նախադպրոցական հաստատության մանկավարժական աշխատողների
մասնագիտական կարողությունների և հմտությունների զարգացման»
ծրագիր

ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Թեմա՝ Երաժշտառնիթմական վարժությունները որպես երեխայի
ռիթմի զգացողության միջոց:

Երաժիշտ - դաստիարակ՝ Անգին Քոչարյան

Մանապարտեզ՝ «Տավուշի մարզ՝

գյուղ Չինչինի մանկապարտեզ »ՀՈԱԿ

Բովանդակություն

Ներածություն.....	3էջ
Ռիթմի կարևորությունը.....	6էջ
Ինչպե՞ս են երաժշտական վարժությունները նպաստում երեխայի ռիթմի զգացողության զարգացմանը.....	8էջ
Ռիթմիկ երաժշտության տեսակները.....	9էջ
Եզրակացություն.....	14էջ
Գրականության ցանկ.....	16էջ

Ներածություն

«Ուսուցիչ պարոններ ու քույրեր, զգուշությամբ և երկյուղածությամբ մոտեցե՛ք դաստիարակության գործին, խիստ փափուկ պաշտոն մըն է ձերը: Դաստիարակելու կոչված եք սերունդ մը, որ ապագա ազգն է: Մխալ ուղղությամբ՝ ազգ մը կխորտակեք վերջը»:

ԿՈՄԻՏԱՍ

Որպեսզի իրական դառնա մեր ազգի զարթոնքը, հույժ կարևոր է, որ մեր երեխաների ուսուցման և դաստարակության գործընթացում առաջնային տեղ տրվի գեղագիտական դաստիարակության առարկաներին՝ մայրենի լեզվին, երաժշտությանը, կերպարվեստին, պարարվեստին, քանզի «...ոչ մի այլ միջոց չի կարող ավելի լավ, ավելի արդյունավետ խրախուսել կրթությունը և լուսավորությունը, քան գեղեցիկ արվեստները՝ պոեզիան, երաժշտությունը և գեղանկարչությունը...», — գրում է **Խաչատուր Աբովյանը**:

Դպրոցականների դաստիարակության համակարգում կարևոր տեղ ունի գեղարվեստական դաստիարակությունը, որը հատուկ կազմակերպված մանկավարժական գործընթաց է՝ ուղղված երեխայի գեղագիտական զգացումների, կյանքում և արվեստում գեղեցիկի վերաբերյալ պատկերացումների ձևավորմանը, շրջապատող իրականության հանդեպ, գեղագիտական վերաբերմունքի ձևավորմանը:

«Երաժշտությունը » դիտվում է որպես արվեստի դաս և Մարդու դաստիարակության միջոց, որի հիմքում՝ ազգային և համամարդկային երաժշտությունն է: Արվեստի այդ դասերին երեխաները ներգրավում են երաժշտական հնչյունների ներդաշնակ «աշխարհը»՝ երգում, երաժշտություն ունկնդրում, կատարում երաժշտառիթմական շարժումներ, պարում, փոքրիկ երգ հորինում, նվագում ռիթմական և մեղեդային փոքրացված մանկական նվագարաններով, երգում ձեռքի նշաններով և նոտաներով, այդ ամենից ստանում հոգևոր և երաժշտագեղագիտական հույզեր ու տպավորություններ: «Երաժշտության» նպատակը՝ հոգևոր և բարոյագեղագիտական

արժեքներով օժտված՝ երաժշտության գիտակ և ակտիվ Մարդու դաստիարակություն է, ով կարող է արժևորել հայ ազգային և համամարդկային երաժշտական մշակույթը:¹

Երաժշտական-ռիթմական դաստիարակության համակարգի հեղինակն է՝ **Էմիլ Ժակ-Դակրոզ**:²

Ռիթմիկ վարժությունների շարժման լեզուն և ձայնը միանում են ներդաշնակ պարի մեջ: Ռիթմիկ վարժությունները ներառում են տարբեր գործողությունների շարք, որոնք նախատեսված են համակարգման, ժամանակի և երաժշտականության բարձրացման համար: Այս վարժությունները ռիթմիկ խաղահրապարակ են ստեղծում՝ ուսումնասիրելու և զարգացնելու երեխայի ռիթմիկ կարողությունը:

¹ <https://lib.amedu.am/files/resource/files/2023-08-28/12b30d2d8af883212d89af201d120069.pdf>

²

[https://hy.wikisource.org/wiki/%D4%B7%D5%BB:%D5%80%D5%A1%D5%B5%D5%AF%D5%A1%D5%AF%D5%A1%D5%B6_%D5%8D%D5%B8%D5%BE%D5%A5%D5%BF%D5%A1%D5%AF%D5%A1%D5%B6_%D5%80%D5%A1%D5%B6%D6%80%D5%A1%D5%A3%D5%AB%D5%BF%D5%A1%D6%80%D5%A1%D5%B6_\(Soviet_Armenian_Encyclopedia\)_4.djvu/271](https://hy.wikisource.org/wiki/%D4%B7%D5%BB:%D5%80%D5%A1%D5%B5%D5%AF%D5%A1%D5%AF%D5%A1%D5%B6_%D5%8D%D5%B8%D5%BE%D5%A5%D5%BF%D5%A1%D5%AF%D5%A1%D5%B6_%D5%80%D5%A1%D5%B6%D6%80%D5%A1%D5%A3%D5%AB%D5%BF%D5%A1%D6%80%D5%A1%D5%B6_(Soviet_Armenian_Encyclopedia)_4.djvu/271)

Այս հետազոտության աշխատանքի նպատակը՝

- ուսումնասիրել վաղ մանկության կրթության մեջ երաժշտական վարժությունների ընդգրկման նշանակությունը՝ երեխայի ռիթմի զգացումը բարձրացնելու համար
- վերլուծել նման վարժությունների ճանաչողական և զարգացման օգուտները և
- ընդգծել դրանց հնարավոր ազդեցությունը երեխայի աճի տարբեր ասպեկտների վրա:

Աշխատանքի խնդիրները՝

- կիրառված հետազոտության մեթոդների , ներառյալ մասնակիցների ընտրության , տարիքային խմբերի և օգտագործված երաժշտական վարժությունների տեսակների նկարագրություն:
- ռիթմի ընկալման և դրա ազդեցության այլ ճանաչողական հմտությունների հետ կապված բացահայտում:

Ռիթմի կարևորությունը

Յուրաքանչյուր երգ, լինի պարզ կամ բարդ, փոքր կամ մեծ, պետք է կատարվի գեղարվեստական բարձր ճաշակով և արտահայտիչ ձևով: Երեխաներին պետք է ծանոթացնել կատարողական տարբեր ձևերին՝ օրինակ՝ տարբեր տրամադրությամբ և տարբեր շեշտերով պետք է կատարել քայլերգերը, քնարական երգերը, պարերգերը և այլն: Երեխաների երգեցողությունը պետք է լինի գեղեցիկ: Երեխան սիրում է երաժշտություն և կարողանում է տարբերել գեղեցիկ երգը սգեղից, լավը վատից: Գեղարվեստական երգեցողության համար գեղեցիկ և ճիշտ առոգանությունը անհրաժեշտ պայմաններից մեկն է: Երգչական ունակությունների ուսուցման զարգացման պրոցեսում պետք է հատուկ ուշադրություն դարձնել երեխաների ճիշտ առոգանության վրա, առանց դրա գեղարվեստական երգեցողություն լինել չի կարող: Ունկնդիրը պետք է հասկանա ունկնդրվող երգի բովանդակությունը, իսկ առանց կատարողի լավ առոգանության տեքստը աղավաղվում է, երգի բառերը տեղ չեն հասնում, դրա համար երգը մնում է ունկնդրի համար անհասկանալի: Ռիթմիկ օրինաչափությունները օգնում են բարելավել հիշողությունը՝ ապահովելով տեղեկատվության պահպանման կառուցվածքը: Լինի դա երաժշտության, երգերի կամ կրկնվող գործողությունների միջոցով, ուղեղը հակված է ավելի արդյունավետ կերպով հիշելու տեղեկատվությունը, երբ այն հետևում է ռիթմիկ օրինաչափությանը:

Լեզվի հմտություններ. Ռիթմը սերտորեն կապված է լեզվի զարգացման հետ: Նորածիններին, օրինակ, բնականաբար ձգում են ռիթմիկ հնչյունները և օրինաչափությունները, որոնք կարող են օգնել լեզվական հմտություններ ձևավորելու: Մանկական ոտանավորները և ռիթմիկ պատմվածքը նպաստում են հնչյունաբանական իրազեկման և լեզվի մշակմանը:

Շարժիչային հմտություններ. Ռիթմը շարժիչ հմտությունների զարգացման անբաժանելի մասն է: Գործողությունները, որոնք ներառում են ռիթմիկ շարժումներ, ինչպիսիք են պարը կամ երաժշտական գործիքներ նվագելը, ուժեղացնում են

համակարգումը և շարժիչի վերահսկումը: Մա հատկապես կարևոր է վաղ մանկության զարգացման համար:

Ուշադրություն և կենտրոնացում. ռիթմիկ խթանները կարող են բարելավել ուշադրությունը և կենտրոնացումը: Ռիթմիկ օրինաչափությունների կանխատեսելիությունն ու կանոնավորությունը ներգրավում են ուղեղը և խթանում կայուն ուշադրությունը, ինչը կարևոր է արդյունավետ ուսուցման և խնդիրների լուծման համար:

Զգացմունքային կարգավորում. ռիթմը մեծ ազդեցություն ունի հուզական կարգավորման վրա: Երաժշտությունը, մասնավորապես, կարող է հույզեր առաջացնել և նպաստել հուզական ինտելեկտի զարգացմանը: Զգացմունքները ռիթմիկ ազդանշանների հետ համաժամեցնել սովորելը նպաստում է սեփական և ուրիշների զգացմունքների ավելի լավ ըմբռնմանը և կարգավորմանը:

Մաթեմատիկական ունակություններ. ռիթմը ներառում է օրինաչափությունների և միջակայքերի ընկալումը, որոնք հիմնարար են մաթեմատիկական մտածողության համար: Ռիթմիկ գործողությունների ենթարկվելը կարող է անուղղակիորեն աջակցել մաթեմատիկական հմտությունների զարգացմանը՝ բարելավելով օրինաչափությունների ճանաչումը և թվային ըմբռնումը:

Սոցիալական փոխազդեցություն. ռիթմիկ գործողությունները հաճախ ներառում են խմբային մասնակցություն, խթանելով սոցիալական փոխազդեցությունը և համագործակցությունը: Անկախ նրանից, թե դա պար է, ծափահարել կամ նվագել երաժշտական անսամբլում, այս գործողությունները խթանում են թիմային աշխատանքը, հաղորդակցությունը և համայնքի զգացումը:

Ինչպե՞ս են երաժշտական վարժությունները նպաստում երեխայի ռիթմի զգացողության զարգացմանը:

Երաժշտական վարժությունները վճռորոշ դեր են խաղում երեխաների ռիթմի զարգացման գործում՝ տրամադրելով կառուցվածքային գործողություններ, որոնք ուժեղացնում են նրանց ժամանակի, տեմպի և օրինաչափությունների ճանաչման ըմբռնումը: Կրկնվող պրակտիկաների միջոցով, ինչպիսիք են ծափը, դիպչելը կամ պարզ հարվածային գործիքների օգտագործումը, երեխաները սովորում են ներքաշել ռիթմիկ հասկացությունները: Այս վարժությունները օգնում են կատարելագործել շարժիչ հմտությունները և համակարգումը, խթանելով ուժեղ կապը լսողական ընկալման և ֆիզիկական շարժման միջև:

Ավելին, երաժշտական վարժությունները հաճախ ներառում են այնպիսի տարրեր, ինչպիսիք են զանգի և արձագանքման օրինաչափությունները, որոնք խրախուսում են ակտիվ լսել և իմիտացիա: Մառչ միայն ամրապնդում է ռիթմիկ նախշերը, այլ նաև զարգացնում է ժամանակի և արձագանքման զգացողություն: Երբ երեխաները զբաղվում են այս գործունեությամբ, նրանք անգիտակցաբար կլանում են ռիթմի հիմնական բլոկները՝ հետագայում հիմք դնելով ավելի բարդ երաժշտական ըմբռնման համար:

Բացի այդ, խմբակային երաժշտական վարժությունները հեշտացնում են սոցիալական փոխազդեցությունն ու համագործակցությունը՝ խթանելով մասնակիցների միջև ժամանակի ընդհանուր զգացումը: Այս համագործակցային ասպեկտը ամրապնդում է ռիթմի կարևորությունը որպես հավաքական փորձ՝ ընդգծելով նրա դերը խմբային համատեքստում ներդաշնակություն ստեղծելու գործում: Ընդհանուր առմամբ, երաժշտական վարժությունները ծառայում են որպես դինամիկ և հաճելի միջոց երեխաների համար՝ զարգացնելու ռիթմիկ հմտությունները՝ հիմք դնելով երաժշտության ավելի խորը գնահատման և հմտությունների զարգացմանը:

Ռիթմիկ երաժշտության տեսակները

Մանկության տարիներին երաժշտական գործունեությամբ զբաղվելը կապված է տարբեր ճանաչողական օգուտների հետ: Հետազոտությունները ցույց են տալիս, որ երաժշտության հետ շփումը և երաժշտական նախաձեռնություններին ակտիվ մասնակցությունը կարող են դրականորեն ազդել ճանաչողական զարգացման վրա մի քանի առումներով:

Ուղեղի ուժեղացված զարգացում. Երաժշտական գործունեությունը ներառում է ուղեղի տարբեր շրջանների համակարգում, ինչպիսիք են լսողական մշակման, շարժիչ հմտությունների և հիշողության համար պատասխանատուները:

Երաժշտության մեջ կանոնավոր ներգրավվածությունը կարող է խթանել նյարդային կապերի զարգացումը՝ նպաստելով ուղեղի ընդհանուր աշխատանքին:

Բարելավված հիշողություն և ուշադրություն. գործիք նվագել սովորելը կամ երաժշտական ստեղծագործությունները անգիր անելը պահանջում է կենտրոնացում և հիշողություն: Այս ճանաչողական պահանջները կարող են ուժեղացնել երեխայի՝ կենտրոնանալու, տեղեկատվություն պահելու և ուշադրությունը խնդիրների միջև փոխելու ունակությունը, ինչը կարող է տեղափոխվել ակադեմիական և առօրյա գործունեության:

Լեզվի և գրագիտության հմտություններ. Երաժշտությունն ի սկզբանե կապված է լեզվի, ռիթմի և օրինաչափությունների ճանաչման հետ: Երաժշտական փորձառությունների ենթարկված երեխաները կարող են բարելավել լեզվի զարգացումը, ներառյալ բառապաշարը, շարահյուսությունը և կարդալու հմտությունները: Երաժշտության ռիթմիկ կառուցվածքը կարող է նպաստել հնչյունաբանական իրազեկության զարգացմանը:

Տարածական հմտություններ. Երաժշտությունը հաճախ ներառում է ժամանակի, հաշվելու և նոտաների միջև տարածական հարաբերությունները հասկանալու տարրեր: Երաժշտական գործունեության միջոցով այս հասկացությունները սովորելը կարող է նպաստել մաթեմատիկական և տարածական հմտությունների զարգացմանը, որոնք կարող են արժեքավոր լինել տարբեր ակադեմիական առարկաներում:

Զգացմունքային կարգավորում. Երաժշտություն նվագելը և լսելը կարող է առաջացնել մի շարք զգացմունքներ: Երաժշտական արտահայտման միջոցով երեխաները սովորում են բացահայտել և կարգավորել իրենց հույզերը՝ նպաստելով սոցիալական և հուզական զարգացմանը: Զգացմունքները հասկանալու և կառավարելու այս կարողությունը կարող է դրականորեն ազդել ընդհանուր ճանաչողական գործունեության վրա:

Սոցիալական հմտություններ և թիմային աշխատանք. մասնակցությունը երաժշտական համույթներին կամ խմբային գործունեությանը խթանում է սոցիալական փոխազդեցությունը և համագործակցությունը: Երեխաները սովորում են աշխատել որպես թիմ, կիսել պարտականությունները և արդյունավետ շփվել՝ նպաստելով սոցիալական հմտությունների զարգացմանը, որոնք կարևոր են ճանաչողական և էմոցիոնալ բարեկեցության համար:

Գործադիր գործառույթը. Այս գործադիր գործառույթները էական են ակադեմիական հաջողության և ընդհանուր ճանաչողական հմտությունների համար:

Երաժշտական ռիթմիկ վարժությունները կարևոր գործիքներ են երաժիշտի ժամանակի, համակարգման և ընդհանուր ռիթմիկ հմտությունները զարգացնելու համար: Այս վարժությունները տարբերվում են բարդությամբ և նպատակներով, որոնք համապատասխանում են տարբեր հմտությունների մակարդակներին և երաժշտական ոճերին:

Հիմնական ռիթմիկ նախշեր.

Նպատակը. Հիմնարար վարժություններ, որոնք կենտրոնանում են հիմնական ռիթմիկ օրինաչափությունների վրա, ինչպիսիք են ամբողջ նոտաները, կես նոտաները, քառորդ նոտաները և ութերորդը:

Առավելությունները. Ստեղծում է ամուր ռիթմիկ հիմք, որն անհրաժեշտ է ցանկացած երաժշտի համար:

Միևկուպացիոն վարժություններ.

Նպատակը. Ներկայացնում է անբնագրու շեշտադրումներ և համաժամանակյա ռիթմեր՝ մարտահրավեր նետելով երաժիշտներին զգալ և խաղալ սովորական զարկերակի դեմ:

Առավելությունները. Բարձրացնում է ռիթմիկ ճկունությունը և ակոսը, որը սովորաբար օգտագործվում է ջազում, ֆանկում և լատինական երաժշտության մեջ:

Պոլիռիթմիկ մարզում.

Նպատակը. Ներառում է տարբեր ռիթմիկ օրինաչափությունների միաժամանակյա օգտագործում, օրինակ՝ եռյակ խաղալը զույգերի դեմ:

Առավելությունները. զարգացնում է երաժիշտի կարողությունը՝ կարգավորելու բարդ ռիթմիկ հարաբերությունները, որոնք տարածված են համաշխարհային երաժշտության և պրոգրեսիվ ռոքի ժանրերում:

Հաշվիչների փոփոխություններ.

Նպատակը. Վարժություններ, որոնք անցում են կատարում տարբեր ժամանակային ստորագրությունների միջև՝ օգնելով երաժիշտներին նավարկելու երաժշտական

կառուցվածքի փոփոխությունները:

Առավելությունները. բարելավում է հարմարվողականությունն ու ճշգրտությունը, երբ հանդիպում են տարբեր ռիթմիկ համատեքստերի:

Ռիթմիկ թելադրություն.

Նպատակը. Աուդիո ձայնագրություններից ռիթմիկ օրինաչափությունների ունկնդրում և արտագրում:

Առավելությունները. ուժեղացնում է ականջի մարզման հմտությունները և ամրացնում կապը լսողական ընկալման և ռիթմիկ կատարման միջև:

Թմբկահարման նախշեր.

Նպատակը. Օգտագործում է հարվածային վարժություններ ռիթմիկ ճշգրտությունը բարձրացնելու համար, հատկապես հարվածային գործիքների և թմբկահարների համար:

Առավելությունները. Ստեղծում է կոորդինացում վերջույթների միջև և բարելավում է ռիթմիկ օրինաչափությունները ներքաշելու երաժշտի կարողությունը:

Ռիթմիկ տատանումներ.

Նպատակը. Ուսումնասիրում է ստանդարտ ռիթմիկ օրինաչափությունների տատանումները՝ խրախուսելով ստեղծագործությունը և ընդլայնելով ռիթմիկ բառապաշարը:

Առավելությունները. Բարձրացնում է երաժշտական արտահայտչականությունը և իմպրովիզացիայի հմտությունները:

Երաժշտական վարժություններով զբաղվելը կարող է զգալիորեն խթանել երեխայի ճանաչողական գործառույթները: Նախ, երաժշտության բարդ նախշերն ու ռիթմերը

խթանում են նյարդային կապերը՝ խթանելով հիշողությունը և կենտրոնացումը: Երկրորդ, գործիք նվազել սովորելը մեծացնում է նուրբ շարժիչ հմտությունները՝ խթանելով համակարգումը և ճարտարությունը: Բացի այդ, տարբեր երաժշտական ոճերի ազդեցությունը զարգացնում է լսողական խտրականությունը և օգնում զարգացնել ձայնային իրազեկության բարձր զգացում: Ընդհանուր առմամբ, երաժշտական վարժություններն առաջարկում են ճանաչողական զարգացման ամբողջական մոտեցում՝ ինտեգրելով զգայական, շարժիչ և ճանաչողական հմտությունները:

Եզրակացություն

Երաժշտական վարժությունները կարող են ներառել ռիթմիկ խաղեր, թմբկահարման գործողություններ և շարժման վրա հիմնված վարժություններ:

Երաժշտական տարբեր ժանրերի հետ շփումը կարող է նպաստել ռիթմի ավելի ամբողջական զգացողությանը:

Երաժշտության մանկավարժների, հոգեբանների և վաղ մանկության մասնագետների հետ համագործակցությունը կարող է հարստացնել հետազոտության հեռանկարը:

Եզրափակելով, ռիթմի կարևորությունը ճանաչողական զարգացման մեջ կայանում է նրա բազմակողմանի ազդեցության մեջ հիշողության, լեզվի, շարժիչ հմտությունների, ուշադրության, հուզական կարգավորման, մաթեմատիկական ունակությունների և սոցիալական փոխազդեցության վրա: Ռիթմիկ տարրերի ընդգրկումը կրթական և զարգացման գործունեության մեջ կարող է ամբողջական օգուտներ ապահովել տարբեր տարիքային խմբերի անհատների համար:

Եզրափակելով՝ երեխայի երաժշտական գործունեության և ճանաչողական խթանման միջև կապը բազմակողմ է: Երաժշտական փորձառությունները ոչ միայն ապահովում են անմիջական ճանաչողական օգուտներ, այլ նաև նպաստում են հմտությունների զարգացմանը, որոնք փոխանցվում են երեխայի կյանքի այլ ոլորտներին: Վաղ մանկության տարիներին երաժշտական ներգրավվածությունը խրախուսելը կարող է նշանակալից դեր խաղալ ճանաչողական զարգացման խթանման և երեխաներին ակադեմիական և սոցիալական մարտահրավերներին նախապատրաստելու գործում

Եզրափակելով, ռիթմիկ վարժությունների բազմազան շրջանակը կարևոր է երաժիշտների համար՝ ժամանակի և արտահայտման լավ զգացողություն զարգացնելու համար: Անկախ նրանից, թե կենտրոնանալով հիմնական

օրինաչափությունների վրա, ուսումնասիրելով բարդ պոլիոթիթմներ, կամ կատարելագործելով արտահայտիչ ակոսներ ստեղծելու կարողությունը, այս վարժությունները նպաստում են տարբեր ժանրերում երաժշտի ռիթմիկ հմտությունների զարգացմանը:

Նշեմ ,որ սույն հետազոտական աշխատանքի կատարման ժամանակ ներկա է գտնվել մանկապարտեզի տնօրենը և դաստիարակը :Նրանք խնդրել էին հնարավորինս ուշադիր հետևել դասընթացի ընթացքին ,այնուհետև պատասխանել առաջադրված որոշ հարցերին :Այն հարցին թե ինչպե՞ս էին իրենց զգում երեխաները հարցին դայակը ու տնօրենը պատասխանեցին , որ երեխաները ոգևորված էին , քանզի սա նոր բան էր իրենեց համար :Ինչ վերաբերվում է կարողություններին ապա նրանք նշեցին , որ երեխաները ավելի հստակ սկսեցին ընկալել երաժշտական ռիթմիկ վարժությունները :

Տնօրենը միանգամայն փաստեց, որ հետազոտվող թեման շատ արդիական էր ու կարևոր , իսկ նման աշխատանքները զարգացնում են նրանց հիշողությունն ու արագ կողմորոշվելու ունակությունը :

Գրականության ցանկ

1. 5-6 տարեկաններ Նախադպրոցական մանկավարժություն
2. Նաիրա Գրիգորյան. Դաստիարակի ուղեցույց
3. Կոմիտաս, «Հողվածներ և ուսումնասիրություններ»: «Պետական հրատարակչություն», Երևան, 1941:
4. Кушнарев Х. С., Вопросы истории и теории армянской монодической музыки. Л., 1918